
Anotace

Z nových knih

A. Krejčí – M. Cichá – L. Gulová: Jinakost, předsudky, multikulturalismus

Možnosti a limity multikulturní výchovy

Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2012. 234 s.

Autorkami svého druhu průkopnické publikace *Jinakost, předsudky, multikulturalismus. Možnosti a limity multikulturní výchovy* jsou Andrea Preissová Krejčí a Martina Cichá z Univerzity Palackého v Olomouci a jejich kolegyně z Masarykovy univerzity v Brně Lenka Gulová. Společně se pokusily vytvořit syntetickou interdisciplinární studii, v níž nalezneme jednak podrobně zpracovaný teoretický ideový materiál, jenž může sloužit jako základ při zařazování multikulturalismu do výchovy, a jednak záznamy bohatých empirických zkušeností, včetně sociologické studie vycházející z jejich protipředsudkových workshopů, které proběhly na rozmanitých typech základních a středních škol na Moravě.

Nosným filosofickým vodítkem při pojednávání tématu autorkám bylo zejména postmoderní myšlení aplikované ve výchově a vzdělávání. Jako úvod do problematiky multikulturalismu příhodně zvolily prezentaci vybraných autorů z oblasti sociální psychologie zabývajících se předsudečným chováním, Jana Koska a Gordona Allporta. Dalším teoretickým východiskem, o něž se autorky následně opírají, je interpretace Gadamerovy hermeneutické metody a pragmatismu W. Jamese a K. Čapka. Podrobnější analýzu myšlení R. Rortyho, zejména jeho snahy o solidaritu v rámci nahodilého světa a proklamovaného relativismu v poznání i morálce, pak autorky využívají jako jednu z nosných postmoderních koncepcí, o níž se podle jejich mínění může opírat multikulturní vzdělávání. Obdobně autorky chtějí využít také Derridovu teorii dekonstrukce, jeho kritiku realistického chápání jazyka nebo požadavek na jednoznačně aktivní roli čtenáře, jenž ovšem dává každému textu pouze prozatímní smysl. Využit v těchto souvislostech je také Camusův existencialismus a etika osobní odpovědnosti Hanse Jonase.

Z výše nastíněného filosofického exkurzu autorky dokázaly výtěžit poměrně slušný ideový základ, na němž zakládají argumentaci své obhajoby nutnosti akceptace multikulturalismu. Společným rysem uvedených koncepcí je totiž odpoutání člověka z područí totalizujících ideologií: „Všechny tyto pokusy etablovat novou morálku na principech uznání různorodosti a plurality jako společenské hodnoty vedoucí lidstvo k větší odpovědnosti za přežití následujících generací však vytváře-

jí jednotný systém, pro který se od sklonku 20. století v politice i kultuře vžilo označení multikulturalismus.“ (s. 35 recenzované knihy)

Jedna ze zásadních a prakticky velmi upotřebitelných kapitol nese název *Zážitková pedagogika jako nástroj k formování multikulturních kompetencí*. Je v ní odhalen základní předpoklad smysluplného pedagogického přenosu, totiž umění vyvolat u žáka osobní prožitky, a nikoliv mu jenom předat nějakou další informaci v řetězci jiných. V podobném duchu je koncipována i kapitola *Moderní vyučování*, která poukazuje na konkrétní možnosti, jejichž prostřednictvím lze měnit zavedené přístupy pedagogických pracovníků. Z postmoderních filosofických teorií nabízí k inovaci výuky například zavádění kritického myšlení nebo narativní analýzu. Stejně inspirativní ovšem může podle autorek být také pedagogika J. A. Komenského, která je sama o sobě silně naplněná návody, jak vědomě pracovat s odbouráváním předsudků. Zevrubně jsme také seznámeni s filosofií výchovy W. Diltheye, zvláště s jeho názorem na přínos empatie učitelů vůči žákům, analogicky s potřebou sympatie, jak ji vykládá M. Scheler, a způsobem jak vytvořit dialogický vztah Já-Ty, který teprve může žáka vést k převzetí osobní odpovědnosti za jemu svěřenou část světa, u M. Bubera.

Kapitola *Vzdělávací politika, vzdělávací strategie a školská reforma* podává přehlednou kritickou analýzu tzv. *Bílé knihy*, která obsahuje popis rozvoje vzdělávání v České republice a zaměřuje se přitom hlavně na roli učitelů a jejich ochotu či neochotu zprostředkovávat studentům problematiku multikulturalismu. Neméně závažná a podnětná je kapitola *Etika, výchova a vzdělávání v multikulturním kontextu*, která staví před učitelskou veřejnost jako prioritu výchovu k mravnosti. Autorka této kapitoly Andrea Preissová Krejčí se přitom opírá o velmi různorodá pojetí etických koncepcí (Jonase, Kanta, Rortyho, Pavla Flosse), aby jako určující tendenci pro další směřování pedagogiky nakonec navrhla přesunutí těžiště od kognitivního vzdělávání, které v uplynulých stoletích převažovalo, směrem k etické výchově.

Další partie této knihy jsou v následujících kapitolách věnovány hodnocení morálky a hodnotové orientace současných adolescentů a prezentaci zjištění postojů studentů středních škol k odlišné etnicitě a kultuře. Výsledky výzkumu podle autorek kromě jiného potvrdily například hypotézu o nižší toleranci adolescentů k romské menšině a rovněž odhalily častý rozpor mezi proklamovanou tolerancí a skutečně zastávanými postoji hraničícími s rasismem a xenofobií. Jako velmi potřebné se proto autorkám jeví skutečné osvojení pluralitního a tolerantního multikulturního postoje.

Předložená studie je v českých i slovenských poměrech zatím ojedinělá a originální v propojení filosofie se sociálně psychologickým výzkumem. Výjimečná je zejména snaha o nalezení filosofických východisek, na nichž chtějí autorky založit etickou výchovu v prostředí, v němž tato část vzdělávacího procesu zatím výrazně absentuje.